DOĞMA YURD YERLƏRİ – YENİ STRATEJİ REALLIQLAR MÜSTƏVİSİNDƏ

Azərbaycanın sıçrayışlı iqtisadi inkişafını, beynəlxalq nüfuzunu təkcə neft amili ilə bağlamaq düzgün olmazdı. Dünyada neft hasil edən çox ölkələr var, lakin onlar inkişaf səviyyəsinə görə bir-birindən fərqlənirlər. İkinci vacib məsələ budur ki, ölkəmizdə müharibə gedir, torpaqlarımızın 20 faizi işğal olunub, bir milyona qədər qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşən vətəndaşlarımız var. Bu qədər ağır iqtisadi və maliyyə yükünü öz üzərinə götürən Azərbaycan Respublikası 15 il ərzində güclü iqtisadi və siyasi təmələ söykənən müasir dövlət qura bilmiş, regionların ən güclü ölkəsinə çevrilmişdir. Qısa zaman kəsiyində iqtisadiyyata 231 milyard dollar sərmayə yatırmaq, respublikanın sosial-iqtisadi infrastrukturunu kökündən dəyişmək, azad sahibkarlığın yüksək inkişaf tempini təmin etmək, yüz minlərlə yeni iş yerləri yaratmaq, əhalinin rifah halını nəzərə çarpacaq dərəcədə yüksəltmək fenomenal hadisələrdəndir.

Bütün regionlarımız kimi, illər ərzində cəbhə bölgələrimiz də əsl inkişaf və tərəqqi yoluna qovuşmuşdur. Belə regionlardan biri də Ağdamdır. Atəşkəsdən 25 il ötməsinə baxmayaraq, mənfur qonşular tərəfindən hər gün atəş səsləri eşidilir, cəbhə bölgəsində yaşayan sakinlərimizin rahatlığı pozulur, itkilər veririk. Artıq bu insanların səbr kasası dolub. Onlar savaşa girib, işğalçı qüvvələri doğma torpaqlarımızdan qovmağa hər an hazırdırlar. Lakin xalqımızın humanist xisləti, dövlətimizin sülhsevər siyasəti hələlik dinc danışıqlara üstünlük verir. Bu istiqamətdə cəhdlərimiz Ermənistanın destruktiv mövqeyi nəticəsində boşa çıxır. Doğma yurd yerlərimizi xarabalığa çevirən düşmən öz havadarlarının köməyinə arxalanaraq, heç bir nizamlama variantını qəbul etmir. Artıq 25 ildir ki, Ermənistanın işğal altında saxladığı torpaqlardan öz qoşunlarını qeyd-şərtsiz çıxarması barədə BMT-nin dörd qətnaməsi icra olunmayıb. Ermənistanın beynəlxalq təşkilatların heç bir qətnaməsinə məhəl qoymaması faktına dünya birliyi, Minsk Qrupunun həmsədr ölkələri hələ ki susur. Azərbaycan xalqının soyqırımına hesablanmış erməni təcavüzü nəticəsində işğal altında olan yaşayış məntəqələri, o cümlədən Ağdam şəhəri və onun kəndləri tamamilə dağıdılıb. Ağdamı bufer zona kimi saxlamağa çalışan işğalçı dövlət burada nə vardısa hamısının, necə deyərlər, altını üstünə çevirib.

Hələ ötən əsrin 90-cı illərində ermənilər tərəfindən Ağdam ətrafında bir neçə terror aktı da törədilib. Əvvəlcə Ağdam-Tbilisi sərnişin avtobusu partladılmış, bunun nəticəsində 20 nəfər dinc sakin həlak olmuşdur.

1991-ci ilin sentyabr ayında iki dəfə sərnişin avtobusuna basqın edilmiş, hər iki hadisədə 13 nəfər həlak olmuşdur. Üçüncü terror aktı 1992-ci il yanvarın 28-də Ağdamdan Şuşaya uçan vertolyotun vurulması ilə həyata keçirilmiş, vertolyotda olan heyət üzvləri ilə birlikdə 44 nəfər qətlə yetirilmişdir.

1993-cü ilin iyul ayının 23-də rayon ərazisinin 77,4 faizi Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işğal olunmuş, Ağdam şəhəri, bir qəsəbə, 82 kənd zəbt edilmiş, 153 min əhali qaçqın və köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Təxmini hesablamalara görə, rayona 17 milyard dollardan çox ziyan dəymişdir.

Ağdam rayonu 5 mindən çox şəhid vermiş, 3571 nəfər əlil olmuş, 16 nəfər ağdamlı "Milli qəhrəman" adına layiq görülmüşdür.

Hazırda rayonun Azərbaycanın nəzarətində olan ərazisində 18 yeni qəsəbə salınıb, bunların hər birində zəruri infrastruktur yaradılıb.

Ağdam rayonunda çoxlu sayda tarixi memarlıq abidəsi olub: Ağdam şəhərinin şimal-qərbində, Xındırıstan kəndində yerləşən Üzərlik təpə abidəsi, Xaçındərbənd kəndindəki Qutlu Musa oğlu türbəsi (1314-cü il), Salahlı-Kəndərli kəndindəki türbə və daş abidələri (XIV əsr), Paprakənd kəndindəki Xanoğlu türbəsi (XVII əsr), türbələr və məscid (XVIII əsr), Qarabağ xanı Pənahəli və onun nəsillərinin Ağdam şəhərindəki imarəti (XVIII əsr), Şaşlınlaq qalası və i.a.

Arxeoloji qazıntılar zamanı məlum olmuşdur ki, Ağdam qədim yaşayış məskənidir. İlk qədim insanlar bu ərazilərdə 6-8 min il əvvəl, yəni enolit dövründə (e.ə. V-IV minilliklərdə) yaşamış, əkinçilik və heyvandarlıq mədəniyyətinə bələd olmuşlar.

Qarabağ müharibəsində ən çox ziyan Ağdam şəhərinə dəymiş, vaxtilə respublikamızın ən abad, inkişaf etmiş, güclü iqtisadi potensiala malik olan rayonu vəhşicəsinə dağıdılmış, sənaye və sosial infrastruktur, məscidlər, tarixi abidələr yerlə-yeksan edilmişdir. Ağdam Qarabağın ürəyi idi. Onun itirilməsi regionun itirilməsinə gətirib çıxardı. Ağdamlılar mərdliklə, son damla qanlarınadək vuruşdular. Tamamilə köməksiz qalan ağdamlıların belə faciəli vəziyyətdən çıxmağı mümkünsüz idi. Ağdamın işğalı ərəfəsində rayonda 22 batalyon, o cümlədən 4200 nəfərdən çox şəxsi heyət, kifayət qədər silah-sursat və hərbi texnika cəmləşmişdi. Xəyanət nəticəsində həmin batalyonlar rayondan çıxarılmış, onlardan yalnız ikisi sona qədər erməni hərbi birləşməsinə müqavimət göstərmişdir. Hakimiyyət uğruna gedən didişmələr, çəkişmələr Ağdam kimi strateji mərkəzin əldən getməsi ilə sonuclandı.

1993-cü ilin iyun ayının 15-də xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdan ümummilli lider Heydər Əliyev ölkəni uçurumdan xilas etmək üçün fövqəladə fədakarlıq və əsl vətənpərvərlik nümayiş etdirdi. Hətta 1994-cü ilin aprel ayında bəzi xəyanətkar qüvvələr 14 kəndi düşmənə təhvil verməklə öz çirkin niyyətlərini həyata keçirdilər. Həmin vaxt Heydər Əliyevə məlumat çatdırıldı, çox çətinliklə təxribatın qarşısı alındı. Bir yandan daxildə mövcud olan qaragüruhçu qüvvələr, digər tərəfdən erməni qəsbkarlar Ağdamın işğalını qaçılmaz etmişdir.

Hazırda Ağdam rayonunun ərazisində 90 min nəfərdən çox əhali yaşayır. Torpağa, əkinə-səpinə bağlı olan ağdamlılar bir qarış torpağı boş buraxmır, həm Vətən təəssübü çəkir, həm də öz güzəranlarını günü-gündən yaxşılaşdırırlar.

Rayonun Quzanlı qəsəbəsində, 44 kəndində və yeni salınmış 16 qəsəbəsində həyat öz ahəngi ilə davam edir. Burada hər kəs yaxşı dərk edir ki, torpaqlarımız uzun müddət işğalda qala bilməz. Yaşadıqları əraziləri gülüstana çevirmək və böyük qayıdışa hazır olmaq – budur ağdamlıların yaşam fəlsəfəsi.

Buna təkan verən mühüm səbəb respublika prezidenti cənab İlham Əliyevin Qarabağ məsələsində tutduğu barışmaz mövqe və qələbəyə olan böyük inamdır. Ölkə başçısının hər bir çağırışını səbirsizliklə gözləyən ağdamlılar əzmini, gücünü toplayıb doğma yurd yerlərinin çiçəklənməsi naminə çalışırlar.

Yuxarıda da dediyim kimi, dövlət başçısının rəhbərliyi və göstərişi ilə rayonda yeni qəsəbələr salınır, zərər çəkmiş evlər bərpa edilir.Hazırda Xındırıstan kəndində cümə məscidi təmir olunur. Rayonun yaşayış məntəqələrində onlarla istehsal və emal müəssisələri yaradılmış, minlərlə yeni iş yerləri açılmışdır.

Ermənilər tərəfindən iriçaplı silah və artilleriya atəşinə məruz qalmış 121 evin bərpası davam etdirilir. Bərpa işləri cənab Prezident İlham Əliyevin "Ağdam rayonunun erməni silahlı birləşmələri və təmas xəttində yerləşən yaşayış məntəqələrində əhalinin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına dair əlavə tədbirlər haqqında" 2018-ci il 5 noyabr tarixli sərəncamına əsasən həyata keçirilir.

Dövlətin hərtərəfli diqqət və qayğısının nəticəsidir ki, vaxtı ilə başqa yerlərə çıxıb getmiş ağdamlalar indi geriyə, doğma yurd yerlərinə qayıdır, rayonun abadlıq-quruculuq işlərində fəal iştirak edirlər. Ağdam rayonunda həyata keçirilən sosial-iqtisadi və infrastruktur tədbirləri ardıcıl və sistemli xarakter daşıyır, hər il olduğu kimi cari ildə də rayonun sosial məsələlərinin həllinə diqqət artırılmışdır.

Əhalinin fasiləsiz elektrik enerjisi, təbii qaz və su ilə təminatını yaxşılaşdırmaq istiqamətində zəruri tədbirlər görülmüş, abadlıq-quruculuq işləri davam etdirilmişdir.

Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına dövlət dəstəyinin olması, sahibkarlıq subyektlərinə güzəştli kreditlərin, subsidiyaların, yüksək reproduksiyalar toxum materiallarının, cins, mal-qaranın verilməsi aqrar bölmədə nəzərə çarpacaq irəliləyişlərə səbəb olmuş, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə böyük təkan vermişdir. Vaxt gələcək torpaqlarımız işğaldan azad ediləcək, Ağdam doğma Qarabağın mərkəzində möhtəşəm bir şəhərə çevriləcəkdir!

Zülfü İlyasov,
bölgə müxbiri

İqtisadiyyat $g 2019.- 8-14 avqust.- S.5.